

V. Інформаційні права приватних осіб: правова природа, сутність і галузеві особливості

DOI: 10.33498/Юш-2022-09-061

Анатолій Кодинець

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0954-1474>
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/ID AAX-7276-2020>
a_kodynets@ukr.net

УДК 347.121

ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ОСОБИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ФОТО- ТА ВІДЕОЗЙОМОК

АНОТАЦІЯ. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій стало звичним широке застосування засобів фото- і відеофіксації та розміщення відповідних матеріалів у соціальних мережах чи у мережі Інтернет. Нині не лише у фахівців, а й у пересічних осіб з'являється все більше розуміння та усвідомлення важливості отримання повної та достовірної інформації про навколишню дійсність, її реалії та загрози. Забезпечення доступу особи до інформації, створення можливостей для її вільного отримання, перевірки й аналізу для формування системи власних суджень і переконань, є одним із основних завдань вільної, демократичної держави, основою функціонування громадянського суспільства. Поширення інформаційних технологій, становлення і розвиток інформаційного суспільства зумовлює переосмислення ролі та значення інформації як соціального блага і правового феномена. Інформація із категорії, що характеризує систему знань та уявлень про людину і навколишню її дійсність, трансформується у базову умову життєдіяльності особи, невід'ємний атрибут її функціонування та суспільного розвитку.

Метою статті є дослідження правових засад захисту інформаційних прав та інтересів особи при проведенні фото- та відеозйомок, аналіз особливостей здійснення суб'єктивних прав у цій сфері, визначення недоліків їх правової регламентації та практичних проблем реалізації в умовах дії воєнного стану, окреслення шляхів їх вирішення.

Під час дії воєнного стану вільне поширення інформації може становити суттєву загрозу інтересам національної безпеки. У зв'язку з цим державою встановлені обмеження та кримінальна відповідальність за розповсюдження відомостей про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення військових чи техніки Збройних Сил України.

© Анатолій Кодинець, 2022

Водночас у теперішніх обставинах як представники медіасфери, так і звичайні особи не завжди беруть до уваги правові приписи правомірності проведення фото- та відеозйомок, поширення і публікації зображень інших осіб, що може мати наслідком порушення суб'єктивних інформаційних прав та інтересів осіб при проведенні фото- та відеозйомки, що регламентуються Цивільним кодексом України.

Наголошено, що недотримання правових засад фото- чи відеозйомки та розповсюдження відповідних матеріалів в інформаційних системах і ресурсах загального доступу може призвести до порушення суб'єктивних інформаційних прав та інтересів осіб при проведенні фото- та відеозйомки і має наслідком ініціювання судового захисту та притягнення до відповідальності.

Ключові слова: інформаційні права; фотозйомка; відеозйомка; право на зображення; згода на фото-, відеозйомку; захід публічного характеру; інформація про особисте, сімейне життя.

У сучасних умовах дії воєнного стану в Україні не лише у фахівців, а й у пересічних осіб все більше з'являється розуміння та усвідомлення важливості отримання повної і достовірної інформації про навколишню дійсність, її реалії та загрози. Забезпечення доступу особи до інформації, створення можливостей для її вільного отримання, перевірки та аналізу для формування системи власних суджень і переконань, є одним із основних завдань вільної, демократичної держави, основою функціонування громадянського суспільства.

В умовах воєнного стану здійснення інформаційної політики держави має базуватися переважно на впровадженні та широкому використанні публічно-правових засад регламентації суспільних відносин. Проте таке регулювання не має відбуватися завдяки звуженню обсягу приватно-правової сфери інформаційних відносин, адже основою інформаційних відносин є право особи вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, нормативне закріплення якого втілене у ст. 34 Конституції України¹. У Цивільному кодексі України (далі – ЦК України)² зазначене конституційне положення було деталізовано на рівні виокремлення одного із видів особистих немайнових прав фізичної особи – права на інформацію (ст. 302).

Поширення інформаційних технологій, становлення та розвиток інформаційного суспільства зумовлює переосмислення ролі та значення інформації як соціального блага і правового феномена. Інформація із категорії, що характеризує систему знань та уявлень про людину і навколишню її дійсність, трансформується у базову умову життєдіяльності особи, невід'ємний атрибут її функціонування та суспільного розвитку. Поступово у нормативно-правових актах право на інформацію виокремилося із

¹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

² Цивільний кодекс України: Закон України від 18 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

системи природних прав і сформувалось як основоположне, первинне право людини, яке визнається та гарантується міжнародною спільнотою. За цих обставин нагальним завданням правової системи є ефективне регулювання відносин, які виникають у зв'язку з використанням інформації як особливого немайнового блага, законодавче закріплення гарантій додержання інформаційних прав особи та забезпечення контролю за їх реалізацією.

У межах цієї публікації спробуємо проаналізувати одне із видів інформаційних прав, яке в сучасних умовах дії воєнного стану є особливо чутливим – право на захист в інформаційній сфері при проведенні фото- та відеозйомок, визначити його правову природу, окреслити недоліки та практичні проблеми реалізації.

Зазначені питання були предметом наукового дослідження представників різних галузей юридичної науки, зокрема, О. Кулініч, С. Сліпченка, Р. Стефанчука та інших науковців. Науковим підґрунтям дослідження проблем захисту інформаційних прав стали численні праці О. Кохановської, присвячені розробці теорії приватноправового регулювання інформаційних відносин.

При написанні статті використовувались як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи дослідження правових явищ і юридичних категорій.

Метою дослідження є вивчення правових засад захисту інформаційних прав та інтересів особи при проведенні фото- та відеозйомок, аналіз особливостей здійснення суб'єктивних прав у цій сфері, визначення недоліків їх правової регламентації та практичних проблем реалізації в умовах дії воєнного стану, окреслення шляхів їх вирішення.

Нині в умовах воєнного стану досить часто виникають випадки поширення у медіасередовищі фото- та відеоматеріалів із зображенням цивільних осіб та військових, навколишньої місцевості, військової техніки тощо. Подекуди поширення такої інформації може становити суттєву загрозу як для інтересів національної безпеки, так і для приватних осіб. Тому не випадково, що у березні цього року Верховна Рада України ухвалила Закон України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану”³, яким було доповнено

³ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в

Кримінальний кодекс України (далі – КК України)⁴ ст. 114² та встановлена кримінальна відповідальність за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України (далі – ЗСУ) чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Інколи поширення таких матеріалів дає можливість провести ідентифікацію особи чи встановити винних у скоєнні злочинів. Так, у квітні фотограф Reuters З. Бонсемра зробив фото жіночої руки, яке облетіло перші шпальти світових засобів інформації. Характерним на фото є манікюр жінки – червоний із білим серцем на безіменному пальці. Саме завдяки йому її опізнали родичі та знайомі⁵.

Водночас у нинішніх обставинах як представники медіасфери, так і звичайні особи не завжди беруть до уваги правові приписи правомірності проведення фото- та відеозйомок, поширення і публікації зображень інших осіб, що може мати наслідком порушення суб'єктивних інформаційних прав та інтересів осіб при проведенні фото- та відеозйомки, що регламентуються ЦК України.

Невід'ємною складовою системи особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її соціальне буття, є право на захист інтересів при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок. Зазначене право перебуває в органічному зв'язку та є гарантією реалізації інших особистих немайнових прав, зокрем: права на інформацію (302 ЦК України), права на особисте життя та його таємницю (ст. 301 ЦК України), права на індивідуальність (ст. 300 ЦК України), права на повагу до гідності та честі (ст. 297 ЦК України) тощо. Водночас право на захист інтересів особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок має самостійний характер і механізм реалізації у межах системи інформаційних прав. У статтях 307–308 ЦК України, присвячених регулюванню зазначених інформаційних відносин, ідеться насамперед про захист інтересів, а не прав особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок. Проте у цьому контексті доцільно вести мову насамперед про захист прав фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок. Адже різниця між суб'єктивним цивільним правом та охоронюваним законом інтересом полягає у тому, що суб'єктивне право є можливістю діяти певним чином, що забезпечується кореспондуючим обов'язком її здійснення. Зі свого боку охоронюваний законом інтерес такого кореспондуючого

умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24 березня 2022 р. № 2160-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

⁴ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> (дата звернення: 23.09.2022).

⁵ Вікторія Ейсмут, 'Жінка з червоним манікюром. Історія Ірини Фількіної з Бучі, яку вбили росіяни' (*Zahid.net*, 07.04.2022) <https://zaxid.net/zhinka_z_chervonim_manikyrom_n1540534> (дата звернення: 23.09.2022).

забезпечення не передбачає. І. Венедіктова робить висновок, що 'інтерес є передумовою виникнення, розвитку та припинення суб'єктивного права <...> Шляхом реалізації суб'єктивних прав інтереси втілюються у правовідносинах, урегульованих нормами приватного права'⁶.

Отже, у нормах зазначених статей ЦК України, правовій можливості фізичної особи на власне зображення відповідає обов'язок осіб, які проводять зйомку отримати згоду особи й утримуватися від дій щодо публічного показу в тій частині, яка стосується особистого життя фізичної особи. Тому за своєю суттю Кодекс закріплює не лише можливість захисту інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок, а й її права під час здійснення такої діяльності.

За загальним правилом, проведення фото- кіно-, теле- та відеозйомок є правомірним лише за згодою фізичної особи. За своєю цивілістичною природою згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку є правочином, оскільки виражає собою дію, спрямовану на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Для оцінки підстав надання, умов дійсності та правових наслідків згоди особи можуть використовуватися відповідні норми ЦК України щодо порядку укладання і наслідків правочинів.

Законодавство України не встановлює вимог щодо обов'язкової форми вираження згоди особи, тому вона може бути виражена у будь-якій формі, що застосовуються для правочинів: письмово або усно, а також у вигляді конклюдентних дій. Конкретна форма згоди повинна бути обумовлена обставинами, при яких провадиться відповідна зйомка.

У письмовій формі згода на зйомку може бути виражена як у формі одностороннього документа, підписаного особою, яка дає згоду, так і у вигляді двостороннього правочину (наприклад, договору про участь актора у зйомках), підписаного двома сторонами – особою, яка бере участь у зйомках, та особою, що проводить та організовує зйомку. В усній формі згода може мати місце у випадку, наприклад, коли перед камерою висловлює свою згоду на зйомки та транслявання зйомок у засобах масової інформації. У конклюдентній формі – згода на проведення зйомок має місце тоді, коли особа знала і бачила, що її знімають на фото чи відеокамеру, але не висловила своїх заперечень щодо проведення зйомок. У будь-якому випадку, згода на проведення фото-, кіно-, теле- чи відеозйомки фізичної особи повинна бути отримана до моменту початку зйомки.

Оскільки за своєю природою згода на проведення фото-, кіно-, теле- та відеозйомок є правочином, то згоду на проведення фото-, кіно-, теле- та відеозйомок малолітніх і неповнолітніх осіб з урахуванням обсягу їх дієздатності має бути отримана від їх батьків, опікунів чи піклувальників

⁶ І Венедіктова, *Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві* (Юрінком Інтер 2014) 74.

(статті 31–35 ЦК України). Батьки (усиновлювачі) є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей (ст. 242 ЦК України). При цьому перебування малолітньої чи неповнолітньої особи під наглядом навчального закладу чи закладу охорони здоров'я не означає наділення їх повноваженнями від імені такої особи надавати згоду на фото-, кіно-, теле- та відеозйомку. Навчальний заклад чи заклад охорони здоров'я може нести солідарну (а у разі заподіяння шкоди неповнолітньою особою – субсидіарну) відповідальність за дії малолітніх (неповнолітніх) осіб, що перебувають під їхнім наглядом, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини (статті 1179, 1180 ЦК України), проте не наділені повноваженнями надавати згоду на фото-, кіно-, теле- та відеозйомку таких осіб.

Винятком із загального правила щодо отримання згоди фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок є здійснення фото-, кіно-, теле- та відеозйомки відкрито у публічних місцях: на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

Якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру, згода особи на зйомку презюмується, тобто фізична особа вважається такою, що погодилась на зйомку, якщо вона не виразить своє заперечення щодо цього. Презумпція згоди на проведення зйомки може мати місце за наявності двох умов: відкритий характер зйомки (тобто фізична особа усвідомлює проведення фото-, кіно-, теле- та відеозйомки та допускає можливість її зйомки й потрапляння до кадру; фото-, кіно-, теле- та відеозйомка відбувається на вулиці чи на зборах, конференціях, мітингах чи інших заходах публічного характеру).

У ЦК України відсутнє нормативне визначення категорії “заходи публічного характеру”. У частині 1 ст. 307 ЦК України зазначає лише їх орієнтовний перелік (зйомки на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру), а також вимогу до таких зйомок – їх відкритий характер.

Термін “захід публічного характеру” інколи пов'язується із категорією “громадське місце”, визначення якого надається на нормативному рівні. Водночас для такого ототожнення не має підстав, адже поняття “громадське місце” має більш широкий характер та охоплює не лише відкриту місцевість, а й частину будівлі чи споруди. У Законі України “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення”⁷ надається визначення громадського місця як частини будь-якої будівлі, споруди, яка доступна

⁷ Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. № 2899-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема й під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.

За відсутності визначення поняття “захід публічного характеру” у ЦК України можна застосовувати визначення терміна “публічний захід”, що надається у Законі України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”⁸. Публічними заходами для цілей цього Закону є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

У випадку судового спору у кожному конкретному випадку слід встановити правомірність фото-, кіно-, теле- та відеозйомки. Так, Черновецький апеляційний суд у постанові від 13 травня 2020 р. у справі № 725/4462/19⁹ визнав правомірність зйомки, яка велася відкрито у внутрішньому дворі багатоповерхового будинку.

Законодавством передбачаються випадки, коли допускається знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, зокрема й таємне, без згоди особи.

Зокрема, оперативні підрозділи для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності мають право здійснювати візуальне спостереження у громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки (п. 11 ч. 1 ст. 8 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”¹⁰). Водночас знімання особи може проводитися представниками правоохоронних органів без її згоди в рамках розслідування кримінального правопорушення, як правило, під час негласних слідчих розшукових дій і на підставі відповідного рішення суду.

Згідно зі ст. 40 Закону України “Про Національну поліцію”¹¹ поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну

⁸ Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

⁹ Постанова Черновецького апеляційного суду від 13 травня 2020 р. у справі № 725/4462/19. <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89391759>> (дата звернення: 23.09.2022).

¹⁰ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

¹¹ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману з автоматичної фото- і відеотехніки, що є у чужому володінні, з метою: попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб; забезпечення дотримання правил дорожнього руху. Інформація про змонтовану/ розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

Проведення фото-, кіно-, теле- та відеозйомок фізичної особи у будівлях і спорудах, а також зйомка внутрішнього інтер'єру приміщень передбачає отримання згоди не лише особи, яку знімають, а й власника відповідної будівлі чи споруди.

Зазначене положення впливає зі змісту ч. 2 ст. 319 ЦК України, відповідно до якої власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд і має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону. Тому власник будівлі чи споруди може обмежити відео- та фотозйомку необхідністю отримання дозволу або має право взагалі заборонити проведення фото-, кіно-, теле- та відеозйомки. Таке обмеження чи заборону слід оформлювати від імені власника відповідним рішенням чи наказом. З метою уникнення потенційних конфліктів сповіщення про обмеження або заборону фото-, кіно-, теле- та відеозйомку доцільно встановлювати на видному місці при вході до відповідної будівлі чи споруди.

Погодження проведення зйомок із власником будівлі чи споруди не стосується випадків проведення зйомок фізичної особи та інтер'єру будівель чи споруд на зборах, конференціях, мітингах чи інших заходах публічного характеру, коли згода відповідних осіб на проведення зйомок презюмується. У такому випадку може бути застосована ч. 1 ст. 307 ЦК України за аналогією, тобто має місце припущення згоди власника будівлі чи споруди при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок заходів публічного характеру (зборів, конференцій, мітингів та інших подібних заходів).

Враховуючи пріоритетність захисту особистих немайнових прав особи, конституційний принцип неможливості втручання в особисте та сімейне життя, фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, має право вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя.

Зазначене положення ЦК України спрямоване на реалізацію одного з основоположних прав людини – права на невтручання в її особисте та сімейне життя, яке визнається і гарантується міжнародними актами та Конституцією України.

Відтак факт надання згоди фізичної особи на проведення фото- чи відеозйомки не означає позбавлення права на припинення їх публічного показу в частині, яка стосується її особистого життя.

Тлумачення категорії “інформація про особисте та сімейне життя” надається Конституційним Судом України (далі – КСУ). Зокрема, КСУ у рішенні від 20 січня 2012 р. № 2-рп/2012 зазначив, що

- інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов’язані з особою та членами її сім’ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов’язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною;
- збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини¹².

За загальним правилом ст. 308 ЦК України, фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а у разі її смерті – за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів і сестер.

Законодавство України, як правило, не встановлює вимог щодо обов’язкової форми вираження згоди особи, тому вона може бути виражена у будь-якій формі, що застосовуються для правочинів: письмово або усно, а також у вигляді конклюдентних дій. Конкретна форма згоди повинна бути обумовлена обставинами, проте з метою попередження потенційних конфліктів доцільно отримати письмову згоду фізичної особи на розповсюдження творів, які містять її зображення.

Водночас в окремих випадках законодавство закріплює обов’язкову письмову форму такої згоди. Зокрема, згідно зі ст. 8 Закону України “Про рекламу”¹³ у рекламі забороняється вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім’я без письмової згоди цієї особи.

Згода на розповсюдження фотографічних чи художніх творів, на яких зображено фізичну особу, може бути надана як на етапі фото- чи відеозйомки, так і пізніше – на етапі створення творів. У будь-якому випадку згода на розповсюдження фотографічних чи художніх творів, на яких

¹² Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 р. № 2-рп/2012 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

¹³ Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 23.09.2022).

зображено фізичну особу, повинна бути отримана до моменту початку публічного показу, відтворення чи розповсюдження таких творів.

Згода, яку надала фізична особа, зображена на фотографії, іншому художньому творі, може бути після її смерті відкликана – за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів та сестер. Це положення спрямоване на захист особистих немайнових прав особи, що померла, але при житті надала відповідну згоду на поширення фотографій та інших художніх творів, на яких вона зображена.

Насамперед ідеться про такі основоположенні особисті немайнові права, як честь, гідність, ділова репутація особи, що можуть зазнавати негативного впливу внаслідок поширення відповідного твору із зображенням особи. Відтак ЦК України допускає можливість відмови від правочину згоди особи, яка зображена на творах на їх поширення (“відкликання згоди”), що може бути реалізована близькими родичами особи, які, як правило, є спадкоємцями такої фізичної особи. Водночас реалізація права на відкликання згоди покладає суттєві обов’язки на зазначених осіб. Вони мають відшкодувати витрати особі, яка здійснювала публічний показ, відтворення чи розповсюдження художнього твору.

Спори щодо умов поширення фотографічних чи інших художніх творів та охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах, були предметом розгляду національних і міжнародних судових органів. Прикметною у цьому аспекті є практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі “Ганновер проти Німеччини”¹⁴ ЄСПЛ у рішенні від 24 червня 2004 р. відзначив, що хоча свобода вираження поглядів поширюється і на опублікування фотографій, у цій сфері захист прав і репутації інших осіб набуває особливого значення, оскільки стосується поширення не “ідей”, а зображень, які містять дуже особисту, навіть інтимну “інформацію” про особу.

ЄСПЛ встановив, що від початку 90-х років ХХ ст. принцеса Кароліна фон Ганновер веде кампанію – часто звертаючись до судів – у різних європейських державах, аби не допустити опублікування фотографій щодо її приватного життя у сенсаційній пресі. Національний суд визначив, що заявниця, яка безперечно є “публічною фігурою”, має толерантно ставитись до оприлюднення своїх фотографій, зроблених у публічному місці, навіть якщо вони зображують її у сценах повсякденного життя, а не під час виконання нею її офіційних обов’язків. ЄСПЛ вказав, що вирішальним чинником для урівноваження захисту приватного життя та свободи вираження поглядів має бути вирішення питання, якою мірою опубліковані фотографії та статті сприяли обговоренню, що викликало загаль-

¹⁴ Von Hannover v. Germany. The European Court of Human Rights. App. 59320/00. 24.06.2004 <<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61853>> (accessed: 24.07.2022).

ний інтерес. У справі фотографії зображали Кароліну фон Ганновер у її повсякденному житті, а отже, під час діяльності суто приватного характеру. У зв'язку з цим ЄСПЛ взяв до уваги обставини, за яких було зроблено знімки: без відома чи згоди заявниці, а у деяких випадках – таємно. ЄСПЛ наголосив на надзвичайно важливому значенні захисту приватного життя з точки зору розвитку особистості кожної людини і заявив, що кожен, зокрема й люди, відомі громадськості, повинні мати “легітимне очікування”, що їхнє приватне життя буде захищене¹⁵. Відповідно, ЄСПЛ постановив, що було порушення ст. 8 (право на повагу до приватного життя) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод¹⁶.

Висновки. Підсумовуючи розгляд правових засад захисту інформаційних прав та інтересів осіб при проведенні фото- та відеозйомки, слід констатувати, що у сучасних умовах розвитку інформаційних технологій стало звичним широке застосування засобів фото- і відеофіксації та розміщення відповідних матеріалів у соціальних мережах чи у мережі Інтернет як приватними особами, так і представниками засобів масової інформації. Під час дії воєнного стану поширення такої інформації може становити суттєву загрозу інтересам національної безпеки, у зв'язку з цим державою встановлені обмеження та кримінальна відповідальність за розповсюдження відомостей про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення військових чи техніки ЗСУ.

Водночас у теперішніх обставинах як представники медіасфери, так і звичайні особи не завжди беруть до уваги правові приписи цивільного законодавства щодо правомірності проведення фото- та відеозйомок, поширення та публікації зображень інших осіб, що повною мірою зберігають свою чинність в умовах воєнного стану. Недотримання правових засад фото- чи відеозйомки та розповсюдження відповідних матеріалів в інформаційних системах і ресурсах загального доступу може призвести до порушення суб'єктивних інформаційних прав та інтересів осіб при проведенні фото- та відеозйомки і має наслідком ініціювання судового захисту та притягнення до відповідальності.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Venediktova I, *Zakhyst okhoroniuvanykh zakonom interesiv u tsyvilnomu pravi* (Yurinkom Inter 2014) (in Ukrainian).

¹⁵ Von Hannover v. Germany (n 14).

¹⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text> (дата звернення: 23.09.2022).

Journal articles

2. Eismunt V, 'Zhinka z chervonym manikiurom. Istoriia Iryny Filkinoi z Buchi, yaku vbyly rosiiany' (*Zahid.net*, 07.04.2022) <https://zaxid.net/zhinka_z_chervonim_manikyuum_n1540534> (accessed: 23.09.2022) (in Ukrainian).

Anatoliy Kodynets

REALIZATION AND PROTECTION
OF THE INFORMATION RIGHTS OF A PERSON
IN THE CASES PHOTOGRAPHY AND VIDEO FILMING

ABSTRACT. In modern conditions of development of information technologies, the widespread use of photo and video recording tools and the placement of relevant materials on social networks or the Internet has become commonplace. So far, not only specialists, but also ordinary people have an increasing understanding and awareness of the importance of obtaining complete and reliable information about the surrounding reality, its realities and threats. Ensuring an individual's access to information, creating opportunities for its free receipt, verification and analysis in order to form a system of one's own judgments and beliefs is one of the main tasks of a free, democratic state, the basis for the functioning of civil society. The spread of information technologies, the formation and development of the information society leads to a rethinking of the role and significance of information as a social good and a legal phenomenon. Information from the category, which characterizes the system of knowledge and ideas about a person and the reality surrounding him, is transformed into a basic condition for the life of a person, an integral attribute of his functioning and social development.

The purpose of the article is to study the legal foundations for protecting the information rights and interests of the individual during photo and video filming, analyze the features of the exercise of subjective rights in this area, identify the shortcomings of their legal regulation and practical problems of implementation under martial law, and determine ways to solve them.

During the period of martial law, the free dissemination of information can pose a significant threat to the interests of national security, in connection with this, the state has established restrictions and criminal liability for the dissemination of information about the direction, movement of weapons, weapons and ammunition to Ukraine, the movement, movement or deployment of the military or equipment of the Armed Forces of Ukraine.

At the same time, in the current circumstances, both representatives of the media sphere and ordinary people do not always take into account the legal requirements for the legality of taking photographs and videos, distributing and publishing images of other persons, which may lead to a violation of subjective information rights and interests persons during photo and video shooting, regulated by the Civil Code of Ukraine.

It is noted that non-observance of the legal basis for photography or video filming and distribution of relevant materials in information systems and public access resources can lead to a violation of the subjective information rights and interests of persons during photo and video filming and entails the initiation of judicial protection and prosecution.

KEYWORDS: information rights; photography; video filming; the right to the image; consent to photography, video filming; public event; information about personal, family life.